

בס"ד. ש"פ וישב, נר הראשון ושבת חנוכה, מבה"ח טבת, ה'תשכ"ג

(הנחה בלתי מוגה)

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, רבת את ריבם דנת את דינם נקמת את נקמתם וכו'.¹ וצריך להבין מהו ענין עמדת להם בעת צרתם, דלכאורה, כיון שענין הצרה נתבאר כבר לפנינו (כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל וכו'), הנה כשמתחיל לבאר אופן ההצלה ע"י הקב"ה (ואתה כו'), הי' צריך לומר ואתה ברחמיך הרבים רבת את ריבם וכו', שבזה בא לבאר שההצלה היתה מבחי' רחמים רבים, כידוע² שיש חילוק בין המשכת בחי' רחמים סתם להמשכת בחי' רחמים רבים, וזהו אומרו ואתה ברחמיך הרבים כו', שההצלה דחנוכה היתה ע"י המשכה מבחי' רחמים רבים, שמשם נמשך להיות רבת את ריבם וכו'. ולמה צריך לחזור ולכפול ע"ד צרתם, באמרו עמדת להם בעת צרתם.³

ב) ויובן בהקדם המבואר במאמרו של אדמו"ר הזקן משבת חנוכה דשנת תקס"ב ד"ה כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר⁴, שיש להבין ענין האהבה דבכל מאדך⁵, שהפירוש דמאד הוא בלי גבול⁶, דלכאורה אינו מובן, איך יתכן ענין בלי גבול בנפש האדם, שהרי אפילו המלאכים שבעולמות העליונים הם בעלי גבול ותכלית, ומכ"ש שהאדם למטה הוא מוגבל, ואיך יתכן שתהי' אצלו אהבה בלתי מוגבלת. וגם צריך להבין דיוק הלשון בכל מאדך, ולא מאד סתם, שהרי מאד סתם פירושו בלי גבול ושיעור, ואילו מאדך שאינו אלא מאד שלך⁶, הו"ע של שיעור ומדידה, ולא בלי גבול. אך הענין הוא, שקושיא השני' היא תירוץ לקושיא הראשונה, היינו, שאין תובעים מהאדם (שהוא מדוד ומוגבל) עבודה שהיא בלי גבול ממש, כי אם, מאד שלך, שעבודתו תהי' למעלה מהמדידה וההגבלה שלו.

(4) נדפס לאח"ז בספר מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' קטז ואילך. וראה גם ד"ה הנ"ל עם הוספות וכו' באוה"ת נ"ך ח"ג ע' א' שלט ואילך.
(5) ואתחנן ו, ה.
(6) ראה תו"א מקץ לט, ד. ובכ"מ.

(1) נוסח הודאת "ועל הנסים" דחנוכה.
(2) ראה תו"א בשלח סג, ב. ובכ"מ.
(3) ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' שלח. המשך תער"ב ח"ג ע' א'רצא. ד"ה ואתה ברחמיך הרבים דשבת חנוכה תשי"ז (סה"מ תשי"ז ע' פח ואילך).

ג) **וביאור** הענין, דהנה, יש ב' מדריגות באהבה. מדריגה הא', שהאבה נכנסת ומתלבשת בכלי הנפש והגוף, ובפרט בכלי הלב, שיש ביכלתם לסבול את האהבה שמתלבשת בתוכם. ומדריגה הב', שהאבה היא גדולה ביותר עד שאינה יכולה להכנס ולהתלבש בכלים, שזהו"ע האהבה דבכל מאדך. והחילוק שביניהם, שבמדריגה הא', יכול להיות האדם אוהב הוי', ואעפ"כ לא ישתנה טבע מדותיו, אלא המדות ישארו כמו שהם מטבע תולדתו, אם הוא אכזרי בטבעו או בעל גובה לב וכיו"ב, אע"פ שבמשך כל היום עובד עבודתו בקיום התומ"צ, ובזמן התשובה יתמרמר לבו כו', ובעת התפלה יתעורר באהבה רבה לה'. וטעם הדבר, דכיון שהאבה ממלאת את כלי הלב ומתלבשת בתוכם, הרי היא מוקפת ומכוסה בכלי הלב שמקיפים אותה ומכסים עלי', ובמילא אין האהבה יכולה לשנות את כלי הלב. וע"ד מארז"ל פושעי ישראל מלאים מצות כרימון, מלאים דייקא, היינו, שהם מלאים בהמצוות שבאים בתוכם בהתלבשות, והם מקיפים ומכסים על המצוות שבתוכם, ולכן אין המצוות פועלים לשנות את מציאותם. משא"כ במדריגה הב', כיון שאין האהבה נכנסת ומתלבשת בכלי הלב, ה"ה נשאר בבחי' מקיף עליהם, וידוע שאור מקיף מזכך הכלי מבחוץ, והיינו, שהאבה שאינה מתלבשת בכלי הלב אלא נשאר בבחי' מקיף עליהם, פועלת זיכוך כלי הלב, לשנות טבע מדותיו כו'.

ויובן ע"פ משל מהשפעת השכל שמשפיע הרב לתלמידו, דהנה, שכל הרב, גם השכל שמשפיע להתלמיד, הוא באופן של הבדלה ולמעלה מערך התלמיד, ולכן, כאשר הרב מצמצם את השכל שמשפיע לתלמידו לפי ערך כלי שכלו של התלמיד, אזי באה השפעת השכל בפנימיותו של התלמיד, שתופס ומקיף אותה בכלי שכלו, אבל עי"ז משתנה דקות שכל הרב לפי ערך גסות השגת התלמיד. משא"כ כאשר השפעת השכל היא באופן שלמעלה מערך כלי שכלו של התלמיד, שאינה נתפסת ומתלבשת בכלי שכלו אלא נשאר בבחי' מקיף עליו, הרי מצד היותו בבחי' מקיף, פועל הוא זיכוך כלי השכל, ככל אור מקיף שמזכך הכלי מבחוץ. ודוגמתו בב' המדריגות באהבה, שכאשר האהבה מתלבשת בכלי הלב, אינה פועלת שינוי טבע מדותיו, ורק כאשר האהבה היא בכל מאדך, שהיא למעלה מהתלבשות בכלי הלב, אלא בבחי' מקיף עליהם, אזי פועלת היא שינוי טבע המדות.

פ"ב. שער ב (שער השתלשלות הי"ס) ענף ג.
וראה תו"א צא, ג. קיג, ד. ובכ"מ.

7) עירובין יט, א.

8) ראה עץ חיים שער ו (שער העקודים)

(ד) **ויש** עוד הפרש בין ב' מדריגות אהבה הנ"ל, שכאשר האהבה נכנסת ומתלבשת בכלי הלב, והיינו, שהאהבה היא בהגבלה, אזי גם לאחר ריבוי ימים ושנים נשארת האהבה באותו אופן כמו שהיתה בתחילה, וגם אם נעשה בה שינויים ועליות, ה"ז שינויים ועליות שבערך המדריגה הקודמת בלבד. משא"כ כאשר האהבה היא למעלה מהתלבשות בכלי הלב, בכל מאדך, ונשארת בבחי' מקיף, אזי המקיף פועל גם על הפנימי להעלותו בעילוי אחר עילוי, ועד שמשנה לשנה, מיום ליום ומרגע לרגע, הולך וניתוסף במעלת האהבה בעילוי אחר עילוי, ובאופן שבאין עורך דוקא, שהרי כל עיקרה של אהבה זו הוא למעלה ממדידה והגבלה.

(ה) **ועוד** הפרש בין ב' מדריגות אהבה הנ"ל, שהאהבה המוגבלת שנכנסת ומתלבשת בכלי הלב, שהיא אהבה שע"פ טעם ודעת, לא יוכל האדם להגיע על ידה אלא למקורו ושרשו בלבד, שהוא בחי' זיו השכינה, זיו והארה בלבד. משא"כ האהבה שלמעלה ממדידה והגבלה, שאינה נתפסת בכלי הלב אלא נשארת בבחי' מקיף, הנה המקיף פועל גם על הפנימי להוציאו מהגבלתו, והיינו, שכל מציאות האדם היא באופן שיוצא מהגבלתו, ועד שעיי"ז ביכלתו להגיע גם לאמיתת הבלי גבול דלמעלה, ועד לבחי' העצמות. ועוד ענין בזה, שכאשר עבודת האדם היא באופן שיוצא מהגבלתו ועד שמגיע לאמיתת הבלי גבול דלמעלה, ה"ה פועל שאמיתת הבלי גבול כמו שהוא למעלה יומשך ויתגלה גם למטה.

(ו) **והנה** כאשר האהבה שלמעלה מהמדידה וההגבלה דכלי הלב, בכל מאדך, מגעת באמיתת הבלי גבול כמו שהוא למעלה, ופועלת שגם למטה יומשך ויתגלה אמיתת הבלי גבול כמו שהוא למעלה, הרי מעמד ומצב זה נקרא בשם עמידה למעלה, שהוא היפך ענין הישיבה, כמו הוי' למבול ישב⁹.

וביאור הענין¹⁰, דהנה, החילוק בין ישיבה ועמידה למעלה, שלא שייך שם תארי הגוף ולא נערוך אליו קדושתו¹¹ כו', יובן מהחילוק שבניהם באדם התחתון, שבישיבה, נשפל הראש מהגבחתו, והרגלים מוגבהים מן הארץ, ובעמידה הוא להיפך, שהראש הוא בהגבהה, והרגלים

(9) תהלים כט, י"ד.

סע"ב ואילך. ספר החקירה להצ"צ ע' 273.

(10) כהבא לקמן — ראה מקומות

אוה"ת בהעלותך ע' שסב ואילך. סה"מ

שצויינו בהערה 3. וראה גם ד"ה ואתה

תרנ"ד ע' קסב ואילך.

ברחמין הרבים באוה"ת בראשית ח"ז תתתנו,

(11) ע"פ פיוט יגדל.

נשפלים למטה. ודוגמתו למעלה, שענין הישיבה מורה על השפלת וירידת בחי' המוחין לצורך ההשפעה בעולמות. דהנה, אמרו חז"ל¹² שמים עשרה שעות הוי היום, שלש הראשונות כו', שניות יושב ודן את כל העולם כולו כו', שלישיות יושב וזן את כל העולם כולו וכו'. והענין בזה, שהמשכת החיות בעולמות (וכללות ענין התהוות העולמות), שזהו"ע זן את העולם כו', הוא ירידה והשפלה אצלו ית', ועל זה אמרו רז"ל¹³ במקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו, והיינו, שכל ענין השבחים (שמשבחים אותו שהוא גדול כו') הוא ירידה ושפלות אצלו ית', שהרי אין זה דומה לענין השבחים למטה, שכאשר משבחים את האדם יעלוהו השבחים להיות בחשיבות, שזהו לפי שנפש האדם היא מוגבלת וכחותי' משלימים אותה ובלעדם תחסר ממש, משא"כ למעלה, אין השבחים פועלים שום שלימות, ואדרבה, שם אתה מוצא ענוותנותו, שזהו"ע של ירידה והשפלה אצלו ית', וזהו"ע יושב וזן כו', שהשפעת החיות בעולמות (וכללות ענין התהוות העולמות) הוא כמשל האדם היושב שראשו נשפל למטה, ודוגמתו למעלה הו"ע ירידת והשפלת בחי' המוחין לבחי' נה"י שעל ידם נמשך השפע האלקי בכל הנבראים, שהמשכת המוחין לבחי' נה"י היא ירידה והשפלה אפילו לגבי בחי' המוחין המלוכשים במדות, ועאכו"כ לגבי בחי' המוחין כפי שהם מצד עצמם. ועד"ז יושב ודן כו', שהוא הדין ומשפט אם ראוי לזון את העולם כו', ה"ז התלבשות בחי' המוחין חב"ד בבחי' המדות חג"ת לדונו לחיוב או לזכות, שזהו ירידה והשפלה לגבי בחי' המוחין עצמם, ולכן נקרא בשם ישיבה. ועוד זאת בענין הישיבה, שהרגלים מוגבהים מן הארץ, כי, בעת הירידה דבחי' המוחין לבחי' המדות לצורך הדין ומשפט אודות ההשפעה למטה ע"י בחי' נה"י (אם ראוי לזון כו'), אזי מסתלקת לפי שעה ההשפעה מבחי' נה"י, שזהו"ע הגבהת הרגלים בעת הישיבה, שלא להיות ההשפעה למטה ע"י בחי' נה"י.

וזהו הוי' למבול ישב, שהו"ע השפלת וירידת בחי' המוחין להיות יושב ודן את דור המבול, שמצד זה נעשה הגבהת הרגלים, בחי' נה"י, שלא להיות ההשפעה למטה. וכל זה הי' בדור המבול, קודם מתן תורה, שעדיין לא הי' גילוי בחי' המוחין עצמם, שהם למעלה גם מהמוחין המתלבשים במדות לדון את העולם, ועאכו"כ למעלה מהמוחין המתלבשים בבחי' נה"י לזון את העולם. אבל במתן תורה נמשך גילוי בחי' המוחין עצמם, ולכן ע"י

13) מגילה לא, א. וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ הי"ש"ת ע' 40.

12) ע"ז ג, ב.

עבודתם של ישראל לאחר מ"ת יכולים לפעול שגם בחי' המוחין עצמם (שלמעלה מבחי' המוחין המתלבשים בבחי' חג"ת ובבחי' נה"י) יומשכו למטה, שזוהו"ע העמידה, שהראש מוגבה למעלה והרגלים מושפלים למטה (היפך הישיבה, שהראש נשפל למטה והרגלים מוגבהים למעלה), היינו, שבחי' המוחין אינם באופן של ירידה והשפלה להתלבש בבחי' חג"ת ונה"י, אלא הם באופן של הגבהה למעלה, שזוהו"ע גילוי בחי' המוחין כפי שהם מצד עצמם. וביחד עם זה שהראש מוגבה למעלה, הנה הרגלים הם מושפלים למטה ועומדים בארץ, שמורה על ההשפעה למטה בארץ שהיא מבחי' הראש כמו שהוא בהגבהה, והיינו, שאותו האור עצמו שבבחי' המוחין עצמם, נמשך ומתגלה למטה בארץ.

ז) **אמנם** כדי שעבודתם של ישראל תפעל ענין העמידה למעלה (שגם מבחי' המוחין כפי שהם מצד עצמם יומשך ויתגלה למטה בארץ) צריכה להיות העבודה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, בכל מאדך, שעיי"ז מגיעים בבחי' בלי גבול האמיתי, ופועלים שגם מבחי' זו יומשך ויתגלה למטה. וענין זה הוא בעיקר בעבודת התשובה, שמצד ההעלם וההסתר דחושך הגוף, נעשה התעוררות האהבה לה' בתשוקה גדולה ביותר שלא תוכל להתלבש בכלי הלב כו', שזוהו שבעלי תשובה משכי ל' בחילא יתיר כו'¹⁴. וכפי שמסיים בהמאמר¹⁵ משל נפלא (א) געוואלדיקן משל) מהנדחק בפתח היכל המלך, שאם היו מניחים אותו לילך, לא הי' דוחק כ"כ להפקיר עצמו כו', אבל כשאין מניחים אותו, מפני המרירות מכה הוא בפתח, עד שיעמוד המלך לפתוח לו שלא יוכל לסבול בהכאה בפתח, וד"ל.

ח) **וזהו** ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם. והענין בזה, שדוקא בעת צרתם, במעמד ומצב של מיצר כו', היתה עבודתם באופן של מסירת נפש שלמעלה ממדידה והגבלה (ע"ד עבודת בעלי תשובה בחילא יתיר), ועיי"ז פעלו למעלה ענין העמידה, עמדת להם, עמדת דייקא, שהראש מוגבה למעלה והרגלים עומדים בארץ, היינו, שלמטה בארץ נמשך ונתגלה אותו האור עצמו שבבחי' עצם המוחין, שאור זה הוא בבחי' בלי גבול, ולכן ה"ה קיים בקיום נצחי, שגם זה נכלל בענין העמידה (עמדת להם), כפירוש הצ"צ¹⁶ שעמידה מורה על קיום

16) ראה גם ספר החקירה ע' 272.

14) זח"א קכט, ב.

15) מאמרי אדה"ז תקס"ב שם ע' קכ.

נצחי. ומקדים ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם, שכל זה נמשך מבחי' רחמים רבים שלמעלה מהשתלשלות, בחי' בלי גבול, שבבחי' זו הגיעו ע"י עבודת המס"נ, בכל מאדך, שבאה מצד המיצר, בעת צרתם כו'. וכן הוא גם בנוגע לכללות מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות, שמצד מיצר הגלות נעשית עבודתם של ישראל באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, ועי"ז מגיעים בבחי' הבלי גבול שלמעלה, ופועלים שהבלי גבול שלמעלה יומשך ויתגלה למטה, שזהו"ע העמידה, כמ"ש¹⁷ ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים, ועמדו דייקא¹⁶, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

